

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на

Калина Георгиева Петкова

редовен докторант към Катедра "Комуникации и ВО",

Факултет по журналистика и масови комуникации,

Софийски университет „Св. Климент Охридски”

на тема

**„Жените от малцинствата в условията на преход:
социални функции и медийни репрезентации”**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки

(Журналистика – Межкултурна комуникация)

Дисертацията на Калина Петкова е посветена на сравнително малко изследвана в български научен контекст тема. Причините за този дефицит са разнообразни, но не и извинителни. Като цяло феминисткият научен проект не успя да пусне устойчиви корени в България. След 1989 г. дискусиите около социалното позициониране на жените в българското общество останаха подвластни по-скоро на познатите мисловни модели, доминирани от патриархалната култура (и дори в известна степен ги усилиха). Наративите за относителното равенство между половете, разгърнати по време на социализма, се прехвърлиха и отвъд него. Така те внесоха преждевременно успокоение и замъглиха много от новите проблеми, които преходът произведе на терена на отношенията между половете и като цяло в джендър ролите. Именно на разбулване на някои от скритите отношения между постсоциалистическото пробуждане на етичността, социалното позициониране на жените от малцинствата и характера на представянето им в медиите, е посветено изследването на Петкова. Колкото интересна, толкова и трудна задача.

Без сама да се разполага категорично в един или друг лагер на феминистката палитра, Петкова подхваща проблеми, която са вътрешно присъщи на тази аналитична парадигма. Макар и важен, все пак феминизмът очертава само една от перспективите на текста. Неслучайно в началото авторката преминава обстойно през феминисткия дебат около пола и джендъра, но после разширява предмета на изследването си към една по-широка интердисциплинарна рамка. Финото надграждане на феминисткия фундамент, а на места дори внимателното му релативизиране (не без присъединяването в тези моменти към Юлия Кръстева) допринасят за обогатяване на текста и го предпазват от теоретична едностранчивост.

Централният мотив в работата на Петкова е свързан с въпроса за отношението между социална функция и медийни репрезентации на жените от малцинствата. Тестването на съответствието между двете картини не е механично. Изненадващо за самата авторка (и в разрез с предварителните очаквания на читателя), между двете реалности е налице неочаквано сходство. Но тук не става дума, както прибързано може да се реши, за медиен реализъм. Причината е по-скоро в политики към другостта, които обхващат едновременно и двете сфери. Така медиите възпроизвеждат същите степени на маргиналност или изключеност на жените, които се наблюдават и в социалния им живот в малцинствата. Този феномен е аспект на конформизма на медийната среда в България, която в много случаи остава недостатъчно чувствителна към проблемите на жените в маргинална позиция. Както посочва Петкова, в българското общество различието не е признавано като символен капитал, а има статуса по-скоро на проблем.

Едни от най-интересните страници на дисертацията са посветени на комерсиализирането на етничното в контекста на популярната медийна култура. Икономизирането на етническата принадлежност се случва не

само на битово ниво (например джебчийство, проституция, събиране на боклук при ромите), но и на терена на медийните репрезентации. Петкова анализира едни от най-популярните телевизионни предавания – риалити форматите. Тук комерсиализирането на другостта е обвързано със „способността на различието да достави рейтингов медийен продукт” (с. 150). Предаванията често инсценират видимост на представители на малцинствата, за да запазят дискурсивните линии на риалитата като увеличат елемента на напрежение в тях. В крайна сметка на пръв поглед политически коректни стратегии лесно деградират в своята конкретна медийна приложимост до възпроизвеждане на познатите етнически стереотипи, а оттук – и до препотвърждаване на маргинализацията на членовете на малцинствените общности.

Сред силните моменти в дисертацията са отличното въвеждане на основните понятия и детайлното познаване на ключовите текстове, свързани с темата. Текстът е елегантно структуриран и отделните части се преливат неусетно една в друга, следвайки устойчива цялостна визия за задачите на изследването. Бих открил и приятния стил на изложение, който с лекота удържа сложността на проблематиката, без да изпада в досадна наукообразност. В този смисъл текстът е щедро отворен и към една по-широка публика, и след лека доработка би могъл да бъде публикуван. Той има потенциал да се впише много успешно в съществуващите научни дебати около линията пол – джендър – малцинства. Още повече, защото Петкова сближава – в духа на феминизма и на критическата теория – изследване и гражданска позиция. На много места в дисертацията се коментират ефектите от приложимостта на определени политики към жените от малцинствата. В този план внимание е обърнато на законови регламентации на правата на жените и особено на важния въпрос дали тези норми понякога не се създават с политическото намерение да обслужат предимно жените от мнозинството. В този смисъл

еманципаторният потенциал на законовата норма често е проблематичен. Несъмнено тези важни проблеми заслужават по-широко обсъждане.

В заключение, имайки предвид актуалността на предложената дисертация, научната задълбоченост на изследването, солидната аргументация, прецизността на изводите, както и важните приноси моменти, с удоволствие препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди на Калина Георгиева Петкова образователната и научна степен „доктор”.

26.04.2014 г.
гр. София

Член на научното жури:

доц. д-р Орлин Спасов